

Kansalaisaloitteen otsikko

Muutos varhaiskasvatuslain henkilöstön mitoittamiseen ja suhdelukujen toteutumiseen.
Muutettava laki 540/2018, varhaiskasvatuslaki

Päiväys

14.1.2023

Aloitteen muoto

Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä

Aloitteen sisältö

Varhaiskasvatuslaki 540/2018

Tämän kansalaisaloitteen tarkoitus on saada muutos varhaiskasvatuslakiin, joka turvaisi lasten arjen varhaiskasvatuksessa ja antaisi yhtäläiset mahdollisuudet oppimiseen, leikkiin ja turvallisiin aikuihin. Varhaiskasvatuslaki ei juurikaan ota kantaa lasten turvallisuuteen ja varhaiskasvatuksen fyysisiin tiloihin. Kuitenkin lasten näkökulmasta, ennakoiva arki, tutut aikuiset ja lapset, sekä turvallinen leikki- ja oppimisympäristö, ovat tärkein osa varhaiskasvatusta. Lakimuutos on askel korjaavaan suuntaan.

Riittävän henkilöstön läsnäololla pyritään korjaamaan varhaiskasvatuksen työoloja sekä luomaan turvallinen ympäristö varhaiskasvatukseen, sekä lapsille, että siellä työskentelevälle henkilöstölle. Turvallinen ja välittävä ympäristö kasvattaa empaattisia ihmisiä. Tämä tavoite pitää olla kirkkaana esillä, kun keskustelemme koulukiusaamisesta ja jengiväkivallasta. Vahva ja ammattitaidolla hoidettu varhaiskasvatus luo pohjaa peruskoululle ja elämälle, sekä ehkäisee syrjäytymistä ja mielenterveyden ongelmia.

Varhaiskasvatuslaissa on henkilöstömitoitukseen liittyvä epäkohta, joka johtaa päiväkotiarjessa lasten turvallisuuden vaarantumiseen ja työntekijöiden uupumiseen. Laki määrittelee henkilöstömitoituksen koko päiväkodin tasolla, mikä voi tarkoittaa yksittäisessä lapsiryhmässä muuta kuin turvallista arkea. Varhaiskasvatuksessa pitää siirtyä ryhmäkohtaiseen henkilöstömitoitukseen. Varhaiskasvatus kärsii mittavasta työvoimapulasta ja nämä ongelmakohtien ratkaisemiset ovat keskiössä tilanteen parantamiseksi. Koulutuspaikkojen lisääminen ei tule ratkaisemaan tilannetta, sillä työolosuhteissa on tapahduttava muutosta, jotta varhaiskasvatukseen saadaan pitovoimaa.

Esitämme tällä kansalaisaloitteella muutosta, koskien varhaiskasvatuksen henkilöstön mitoittamista, suhdelukuja ja suhdelukujen toteutumista. Suhdeluvut pitää muuttaa koskemaan ryhmiä eli ryhmäkohtaisiksi, ei koko yksikkökohtaisiksi, niin kuin laki nyt määrittää. Suhdelukujen pitää toteutua koko päivän ajan ja tämä pitää huomioida lapsiryhmän henkilökunnan määrässä. Käytännössä henkilöstöä tulee olla koko päivän suhdelukujen vaatima määrä. Tilapäinen ylitys sallii lain väljän tulkitsemisen ja se mahdollistaa rakenteellisen suhdelukujen ylityksen joka päivä. Ei ole myöskään olemassa

ns. puolikkaita lapsia eli vaikka lapsi olisi päiväkodissa vain 5 h/pv, on hän laskennallisesti 1 lapsi ei 0,5 lasta. Näin laki määrittää mitoituksen nyt:

35 §Päiväkodin henkilöstön mitoitus:

Päiväkodissa tulee kasvatusta-, opetus- ja hoitotehtävissä olla varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrään, heidän ikäänsä ja varhaiskasvatuksessa päivittäin viettämäänsä aikaan suhteutettuna riittävä määrä henkilöitä, joilla on tässä laissa säädetty varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan ammatillinen kelpoisuus.

Asetuksessa voidaan säätää suhdeluvut erikseen vähintään kolme vuotta täyttäneille ja alle kolmivuotiaille lapsille sekä suhdeluvut erikseen enintään viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa oleville ja enemmän kuin viisi tuntia päivässä järjestettävässä varhaiskasvatuksessa oleville kolme vuotta täyttäneille lapsille. Avustajaa ei lueta 1 momentissa tarkoitettuun mitoitukseen.

Perustelut

Voimassa olevassa varhaiskasvatuslaissa henkilöstömitoitus lasketaan ryhmän lapsiluvun, ei lasten läsnäolon mukaan. Henkilöstöä ei ole paikalla lapsia vastaavaa määrää koko päivää, koska henkilöstön työaika ei kata koko päiväkodin aukioloaikaa. Myöskään varhaiskasvatusyksiköiden määrä ei vastaa tällä hetkellä varhaiskasvatusikäisten lasten hoitopaikanatarvetta. Tämä tilanne on hyvin paikkakuntakohtaista ja erityisen suuri ongelma on suurissa kaupungeissa ja niiden ympäristöissä. Kun yksiköitä ei ole, lisätään olemassa oleviin yksiköihin lisää lapsia, ts. ryhmäkokoa kasvatetaan. Ryhmäkokojen kasvattamista laki ei sellaisenaan salli:

35 § Päiväkodin henkilöstön mitoitus:

Yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea varhaiskasvatuksen tehtävissä olevaa 1 momentissa tarkoitettua henkilöä vastaava määrä lapsia.

Tätä lakia kuitenkin kierretään lisäämällä lapsia ryhmiin, mutta nimeämällä ryhmät uudelleen ja jakamalla ryhmä kahdeksi, esim. kahden kasvattajan ryhmäksi. Kun aiemmin ryhmässä oli kolme kasvatusvastuullista aikuista ja 21 lasta, on muutoksen jälkeen kaksi kahden kasvatusvastuullisen ryhmää, joissa molemmissa on 14 lasta. Toisin sanoen samoissa tiloissa on yhteensä 28 lasta, 2 opettajaa ja 2 lastenhoitajaa. Lapsia on vain lisätty 7 ja henkilöstömäärää on nostettu 'toiseen' ryhmään, yhdellä lastenhoitajalla. Kahden kasvattajan ryhmät eivät voi toimia suhdelukujen puitteissa, koska lapset ovat paikalla klo 6–18 välillä ja henkilöstön työpäivä on vain 7.39 h mittainen. Käytännössä siis lakia kierretään lisäämällä lapsia olemassa oleviin ryhmiin ja yksikkökohtaisesti suhdelukuja laskemalla, tämä on sallittua. Varhaiskasvatuslain 35§ kieltää näin toimimasta, mutta lain tarkoituksellisen väljä tulkinta, sallii sen:

36 §Päiväkodin mitoituksesta poikkeaminen:

Päiväkodissa voidaan poiketa 35 §:ssä tarkoitetuista suhdeluvuista, jos lasten keskimääräiset varhaiskasvatuspäivät ovat jatkuvasti huomattavasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. Poikkeaminen voi tapahtua siten, ettei lapsia ole muutoin kuin

lyhytaikaisesti yhtäaikaisesti päiväkodissa enempää kuin suhdeluku edellyttää. Lisäksi 35 §:ssä tarkoitetuista suhdeluvuista voidaan poiketa tilapäisesti ja lyhytaikaisesti laajennettaessa lapsen varhaiskasvatusaikaa 17 §:n 4 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Kunnat tulkitsevat tilapäisenä poikkeamana jokaista päivää, vaikka ylitykset ovat vähintään 1–3 tuntia päivittäin. Näin tapahtuu, koska päiväkotien aukioloajat ovat paljon pidemmät, kuin henkilöstön päivittäinen työaika. Ns. katvealueita jää useita tunteja aamulla ja iltapäivällä, jolloin henkilöstöä ei työajan puitteissa voi olla lasten lukumäärää vaadittavaa määrää. Tämä on rakenteellista suhdelukujen ylittämistä, missä sovelletaan lain sallimaa tilapäistä ja lyhytaikaista ylitystä. Rakenteellinen suhdelukujen ylitys ei kuitenkaan ole tilapäistä ja tällä hetkellä, kun suhdelukuja lasketaan yksikkökohtaisesti, se ei ole myöskään lyhytaikaista. Laki on liian väljä ja tulkinnanvarainen.

Varhaiskasvatuksen arkeen kuuluu paljon ryhmästä poissaoloa vaativia pakollisia tehtäviä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että lapsiryhmissä ei ole riittävää henkilöstömäärää. Näitä tehtäviä ovat mm. palaverit, joista valtaosa pidetään klo 12–14. On tiimikohtaiset palaverit 1krt/vk, toisen ryhmän palaverin valvonta (1,5 h) 1krt/vk (tässä kohtaa 3–4 ihmistä saattaa olla vastuussa 42 lapsesta). Viikkoon kuuluvat myös talon palaverit, koulutukset, lasten varhaiskasvatus- ja esiopetuskeskustelut, kuvausten kirjoittamiset, viikoittaiset sähköiset viestit vanhemmille, lasten portfolioiden täyttämiset, sekä erilaisten verkostojen tapaamiset (koulut, opiskelijoiden ohjaajat, terveydenhuolto, terapeutit, lastensuojelu, poliisi, yms.). Tähän päälle lisätään jokaiselle opettajalle 5 tuntia viikossa suunnittelu-aikaa, mikä tapahtuu muualla kuin lapsiryhmässä. Olemme siis tilanteessa, jossa lapsiryhmästä puuttuu säännöllisesti 1–2 aikuista, 4–5 kertaa viikossa, vähintään klo 12–14 välisen ajan.

Huomionarvoista on myös se, että varhaiskasvatuksessa lasten lepoaika on yleensä klo 12–14 välinen aika. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki lapset ovat levolla silloin. Hereillä olevia lapsia on jokaisessa ryhmässä, esiopetuksessa yleensä koko ryhmä. Tämän päivän varhaiskasvatus on kokopäivän kattavaa pedagogista toimintaa, eikä lepoaika tee siihen poikkeusta. Moni lapsi ei nuku tai lepää varhaiskasvatuksessa. Näille lapsille kuuluu aikuisen läsnäolo ja pedagoginen toiminta klo 12–14, kuten muunakin aikana päivässä. Pienempien lasten lepoaika vaatii usein usean aikuisen läsnäolon, kun lapset tarvitsevat yksilöllistä läheisyyttä ja turvaa nukahtamiseen.

Klo 12–14 välistä aikaa käytetään kuitenkin yleisesti palavereiden, suunnittelun ja koulutusten ajankohtana. Henkilöstön poissaoloa ryhmästä ei kuitenkaan lasketa pois suhdeluvuista. He eivät ryhmästä poissa ollessaan ole lasten kanssa, eivätkä vastaa ryhmän toiminnasta tai siellä tapahtuvista asioista. Suhdelukuja tulkitaan lain puitteissa niin, että niin kauan, kun henkilöstöä on riittävästi työpaikalla, ovat suhdeluvut lainmukaiset. Tämä ei tarkoita sitä, että henkilöstö olisi lasten kanssa, heidän välittömässä läheisyydessänsä tai edes samassa rakennuksessa. Aiemmin mainitut velvoitteet pitävät erityisesti opettajia pois ryhmästä, myös keskipäivän aikaan. Yhtään lisää henkilökuntaa ei ryhmiin tule, vaikka henkilöstöä olisi sidottu muihin, lapsiryhmästä poissaoloa vaativiin tehtäviin. Varhaiskasvatuslain väljä suhdelukujen tulkitseminen, tekee tästä lainmukaisen

tilanteen, vaikka todellisuudessa lapsiryhmää hoitaa, valvoo ja opettaa vain 1–2 aikuista, päivittäin.

Näin tapahtuu jokaisena päivänä viikossa. Kun tähän lisätään vielä aamulla ja iltapäivällä tapahtuvat suhdeluvun ylitykset, olemme tilanteessa, jossa varhaiskasvatuslain määräämä henkilöstö, on samaan aikaan lasten kanssa noin 3–4 tuntia päivässä. Suhdelukuja ylitetään ryhmissä todellisuudessa yli puolet päiväkodin aukioloajasta ja se lasketaan tilapäiseksi ylitykseksi.

25 § Riittävä henkilöstö:

Kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan on huolehdittava, että varhaiskasvatuksessa on riittävä määrä tässä luvussa säädettyä eri kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä, jotta varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa ja jotta myös vammaisten ja muiden lasten tuen tarpeisiin vastataan.

Yksikkökohtainen suhdelukujen tulkinta on varhaiskasvatuksen toiminnan kannalta vahingollista. Henkilökunnan poissaolojen seurauksena voi yksikössä olla ryhmiä, joissa voidaan joutua tekemään töitä jatkuvasti vajaalla henkilökunnalla. Kun lapsia on pois eri ryhmistä 1–2 kpl, muodostuu siitä yhden kasvatusvastuullisen verran suhdelukuvajetta ja yksikkökohtaisten suhdelukujen puitteissa henkilökuntaa on riittävästi. Yksikkökohtaiset suhdeluvut rampauttavat varhaiskasvatuksen ryhmien toimintaa nopeasti, kun henkilökuntaa ja jopa lapsia siirrellään päivittäin ryhmästä toiseen. Vaihtoehtoisesti jossain ryhmässä joudutaan tekemään töitä jatkuvasti yhden kasvatusvastuullisen vajeella.

Yllä mainitussa pykälässä 25, mainitaan lasten yksilölliset tarpeet. Nämä eivät voi toteutua, jos ja kun lakia tulkitaan tarkoituksenmukaisesti näin väljästi.

Kun suhdeluvut on kirjattu koskemaan koko päiväkotia, ei lasten oikeudet toteudu. Päiväkotien sisällä käytännöt vaihtelevat paljon, mutta suhdelukumitoitus ei toimi missään ryhmässä, muulloin kun korkeintaan klo 9.20–14 välillä. Sen ylittävillä ajoilla ei ole henkilöstöä riittävästi paikalla.

Tämänhetkisen varhaiskasvatuslain mukaan henkilöstöllä on velvollisuus tuottaa laadukasta varhaiskasvatusta, jossa toteutuvat lasten oikeudet. Pykälän 10 vaatimaa ympäristöä on mahdotonta toteuttaa, kun henkilöstömitoitus toteutuu vain pienen osan päivää, eikä aina edes sitä.

10 § Varhaiskasvatusympäristö:

Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys.

Henkilökuntapako alalta on ollut tosiasia jo vuosia ja nyt se kiihtyy entisestään. Alan työoloja korjaavia toimia pitää tehdä nopeasti ja varhaiskasvatuslain väljät

tulkintamahdollisuudet pitää korjata heti. Lapset tarvitset turvallisen ympäristön ja lapsia hoitavan henkilöstön pitää pystyä tekemään työnsä kunnollisissa työoloissa ja lain vaatimissa puitteissa. Tämänhetkinen varhaiskasvatuslaki ja sen tarkoituksenmukainen liian väljä tulkinta, eivät sitä mahdollisuutta anna

Vastuuhenkilöt

Hanna Mäkiaho

Carolina Mikkonen

Liisa Wiman

Minna Möller

Anne Latvakoski

Sanna-Liisa Lehtonen